

INSLAG OM DEMONSTRATIONER MOT VACCINPASS FRIAT

Vid granskningsnämndens senaste möte var sex SVT-ärenden på dagordningen. Opartiskhet och saklighet var i fokus, förutom ett ärende som rörde otillbörligt gynnande. Fem inslag och program friades, bland annat ett uppmärksammat inslag i *Morgonstudion* om demonstrationer mot vaccinpass. Det hade anmälts ett 60-tal gånger men ansågs inte vara osakligt eller partiskt. Däremot fälldes en dokumentär om Rysslands utrikespolitik under Putin, då nämnden ansåg att sakuppgifter i skildringen gav en missvisande bild av bland annat annekteringen av Krimhalvön 2014.

SKILDRING AV RYSSLANDS KONFLIKTER GAV MISSVISANDE BILD

FÄLLT: Dokument utifrån: Putin, Ryssland och världen, SVT2, 2022-01-30, dokumentär om rysk utrikespolitik; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 22/00318.

Programmet var en dokumentär som skildrade ett antal konflikter och utrikespolitiska skeendensom på olika sätt berört Ryssland under president Vladimir Putins tid vid makten. I inledningen sa den svenska berättarrösten följande: *I slutet av nittiotalet efter Sovjetunionens fall är Ryssland ruinerat, föraktat och isolerat av kalla krigets segrare. Vladimir Putin, en obemärkt KGB-officer helt okänd internationellt, kommer till makten. Hans föresats är att göra Ryssland till en stormakt igen. Putin överraskar omvärlden genom ingripanden i Syrien, Ukraina och Afrika. Ryssland är återigen respekterat och fruktat.*

I dokumentären intervjuades tidningen Novaja Gazetas chefredaktör Dimitrij Muratov som bland annat sa följande: *När frågan om Tysklands återförening skulle avgöras gavs löften på högsta nivå om att Nato inte skulle närma sig ryska gränser och utvidgas mot Ryssland.*

Därefter sa den svenska berättarrösten; *Trots löftet till Gorbatjov fortsätter Natos expansion österut. Polen, Ungern, Tjeckien, Rumänien, Bulgarien och de baltiska länderna ansluter sig till västblocket. Ryssland känner sig omringat.*

Vidare berättades om Rysslands krig mot Georgien 2008 och den ryska annekteringen av Krim 2014. Berättarrösten sa bland annat; *Kreml presenterar det allmänt ifrågasatta resultatet av en folkomröstning på Krim som visar att den överväldigande majoritet är för en införlivning i Ryssland.* Därefter berättades om att "hundratals anonyma soldater" tagit kontroll över staden Sevastopol.

Programmet anmälades av flera personer som ansåg att fanns sakfel i skildringarna av bland annat Natos expansion och Rysslands krigföring 2008 och 2014. Några anmälare ansåg även att programmet var propaganda för Putins Ryssland.

SVT anförde bland annat avseende sakligheten att de kritiserade sakuppgifterna inte var av avgörande karaktär för helheten som handlade om Putins utrikespolitiska strategier. Även om enskilda beskrivningar av till exempel Rysslands agerande i Georgien 2008 och i Krim och Donbass 2014 var förenklande var de inte så missvisande att programmet blev osakligt. Vidare anfördes att frågan om löften kring Natos utvidgning var omstridd men att det som skildrades var den ryska synen utifrån en medverkandes intervjuvar.

Avseende opartiskheten ansåg SVT inte att bilden som gavs av Rysslands utveckling de senaste 20 åren skulle utgöra propaganda för Ryssland och landets ledare. I programmet gavs flera olika perspektiv

utifrån både representanter för västeuropeiska länder samt ryska intressen och landets, vid tidpunkten för inspelningen av programmet, kvarvarande oberoende media.

Granskningsnämnden skrev i sitt beslut bland annat att journalister, politiker och andra tillfälligt medverkande gav uttryck för sina personliga uppfattningar om ämnet i fråga. För dessa kunde kraven på opartiskhet och saklighet ställas lägre än på företrädare för SVT. Deras uttalanden medförde inte i sig att programmet stred mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Skildringen av händelseförloppen i samband med kriget i Georgien år 2008 och annekteringen av Krimhalvön år 2014 var delar av en övergripande redogörelse för att ge tittaren en förståelse för president Putins och Rysslands utrikespolitiska strategi. Att tittaren inte fick en exakt kronologisk återgivning och en förenklad beskrivning av händelseförloppen i de invecklade konflikterna medförde inte i sig att programmet blev missvisande på ett sätt som strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Nämnden ansåg dock att det förmedlades en bild av att Ryssland – med hjälp av anonyma soldater – tog kontroll över staden Sevastopol först efter att ha fått formellt stöd i en folkomröstning. Denna uppgift var av avgörande betydelse för framställningen och SVT hade inte visat stöd för denna beskrivning. Programmet stred därför mot kravet på saklighet i denna del.

Nämnden ansåg vidare att speakerrösten i programmet förmedlade en bild av att Gorbatsjov fått löften om att Nato inte skulle utvidgas mot Ryssland. I ärendet har det dock framkommit att denna uppgift är omstridd och har dementerats av Gorbatsjov. Framställningen blev därför missvisande och programmet stred mot kravet på saklighet även i denna del.

Nämndens ordförande var skiljaktig på så sätt att han ville fria inslaget i den del som avsåg vad som sades om Natos utvidgning österut.

ÖVER 60 ANMÄLNINGAR MOT INSLAG OM VACCINPASS-KRITIK – INSLAGET FRIADES **FRIAT: *Morgonstudion*, SVT1, 2022-01-21, inslag om demonstrationer mot vaccinpass; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 22/00205.**

Inslaget handlade om ideologierna bakom de demonstrationer mot vaccinpass som skulle hållas på flera platser i Sverige dagen efter sändningen av inslaget. Två rörelser, A och B, namngavs i inslaget. Bland annat följande sades av den intervjuade, en journalist från stiftelsen och tidskriften Expo:

” (...) här kommer det gå vanligt folk. Folk som av olika skäl tycker att vaccinpass är fel, eller etiskt problematiskt, eller vad det nu skulle kunna vara. Det kommer också vara så att den här [A] och den här delar av den här konspirationsteoretiska miljön har liksom kroat arm med extremhögern, som även de nu har hittat liksom en fråga i pandemipolitiken att positionera sig i. Så att här flyter den här konspirationsteoretiska miljön och extremhögern samman.”

SVT tog del av 64 anmälningar mot inslaget, varav flera var likalydande. Anmälarna var sammanfattningsvis kritiska till att organisationen bakom demonstrationerna inte fick komma till tals i inslaget. Anmälarna var också kritiska till uttalanden som gjordes av Expo-journalisten, bland annat jämförelsen mellan manifestationens deltagare och högerextrema grupper.

SVT skrev i yttrandet att syftet med inslaget var att ge en bakgrund till ideologierna bakom demonstrationerna, vilket framgick tydligt i rubriken i inslaget. Redaktionen bjöd in en person som utifrån sin sakkunskap skulle ge en fördjupande bild av ämnet. Det framgick att många av de som skulle delta vid demonstrationerna inte var en del av den konspirationsteoretiska miljön, utan "vanligt folk" som av olika skäl ville protestera mot vaccinpass. Redaktionen bedömde inte att det i inslaget riktades den typ av kritik mot en klart utpekad part som krävde ett bemötande.

Granskningsnämnden konstaterar att det förhållandet att inslaget baserades på en intervju med en Expo-journalist, som utgick från en granskning som gjorts av stiftelsen Expo, inte i sig medför att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Nämnden konstaterar att det framgick att även "vanligt folk" som av olika anledningar, till exempel att de anser att vaccinpassen är etiskt problematiska, skulle finnas bland demonstranterna. Vidare var Expo-journalisten en så kallat tillfälligt medverkande för vilken kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre än för företrädare för programföretaget. Hans uttalanden medför inte att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Flera anmälare har hänvisat till att det riktades kritik mot arrangören A och att denna kritik inte fick bemötas. Nämnden konstaterar att Expo-journalistens uttalanden, efter en inledande diskussion om arrangemanget, i allt väsentligt tog sikte på så kallade konspirationsteoretiska grupperingar i ett vidare allmänt samhällsperspektiv. Det kan därför inte anses ha riktats sådan kritik mot arrangören som motiverade ett bemötande från denne. Inslaget strider alltså inte mot kravet på opartiskhet i denna del heller.

SKÄMT PÅ GULDBAGGEGALAN STRED INTE MOT KRAVET MOT OPARTISKHET

FRIAT: *Guldbaggegalan*, SVT1, 2022-01-24, inslag om filmen *Utvandrarna*; fråga om opartiskhet. Dnr. 22/00260.

Guldbaggegalan var SVT:s sändning av den gala där prisutdelningen av det svenska filmpriset "Guldbaggen" ägde rum. Det inledande partiet av programmet bestod av olika skämt med sikte på filmbranschen, prominenta personer inom den, de olika nominerade produktionerna, olika samhällsföreteelser, politik och politiker och världsläget. Programledaren sa bland annat följande: "Utvandrarna, tydligen Jimmie Åkessons favoritfilm, tills han såg den och insåg att det var svenskar som flydde landet. Då blev han sur. Då gick han och såg Suedi och blev ännu surare."

Två anmälare anförde i huvudsak att programledarens uttalande om att *Utvandrarna* skulle vara Jimmie Åkessons favoritfilm innebar ett ställningstagande i strid med kravet på opartiskhet. En av anmälarna vände sig även mot skämtet om att Åkesson skulle blivit ännu surare när han "såg" filmen *Suedi*.

SVT skrev i sitt yttrande bland annat att Guldbaggegalan följer en förhållandevis traditionell form för tv-galor där priser delas ut och där själva prisutdelningarna är grunden för galan. Som kontrast till de delar som följer ett strikt protokoll är programledarens uppgift att på ett roligt, vasst och fyndigt sätt underhålla tv-publiken. Det framgick tydligt att programledarens roll stod i kontrast till de formella prisutdelningsmomenten med redovisning av nominerade, vinnare och tacktal. Skämtet om filmen *Utvandrarna* handlade om just filmen *Utvandrarna*. Den humoristiska kopplingen till politik i dagens Sverige och att ordet utvandring lätt kan kopplas till Sverigedemokraterna och begreppet återvandring var en humoristisk poäng. Skämtet var inte ett politiskt ställningstagande eller ett inlägg i en politisk debatt.

Granskningsnämnden skriver i beslutet att nämnden ”som noterar inslagets lättsamma karaktär anser att programledarens skämt inte utgjorde ett ställningstagande i strid med kravet på opartiskhet. Inslaget strider därför inte mot bestämmelsen.”

LOGGA PÅ KORRESPONDENTENS HALSDUK VAR EJ OTILLBÖRLIGT GYNNANDE

FRIAT: Rapport, SVT1, 2022-02-27, inslag med synlig logotyp på en halsduk; fråga om otillbörligt gynnande. Dnr. 22/00724.

Inslaget var en direktrapportering från Bryssel, där SVT:s Europakorrespondent rapporterade från ett möte som precis avslutats mellan EU:s migrationsministrar. Inslaget var cirka 1 minut och 30 sekunder långt. Korrespondenten hade på sig en halsduk med en logotyp på som hela tiden var synlig i bild.

Anmälarna var kritiska mot att varumärkets logotyp, en gul liten fågel, syntes tydligt på korrespondentens halsduk under hela inslaget. En anmälare anförde att eftersom intervjun med korrespondenten skedde under lugna omständigheter och personen var anställd på SVT så hade programföretaget full möjlighet att kontrollera att logotypen inte syntes i bild innan sändning.

I yttrandet skrev SVT att rapporteringen från det nyligen avslutade EU-toppmötet skedde under tidspress. Eftersom det var kallt utomhus där direktrapporteringen skulle ske behövde korrespondenten snabbt ta på sig en halsduk. Av misstag syntes en logotyp på halsduken. Logotypen var liten, i utkanten av bild och det förekom inte någon särskild fokusering på den. Att den lilla fågeln på halsduken var en logotyp för det specifika varumärket framgick inte på något annat sätt. Varumärkets namn var inte utskrivet på halsduken. En fågel är en relativt vanlig logotyp som flera varumärken använder sig av.

Mot bakgrund av inslagets längd och karaktär anser granskningsnämnden att det inte uppkom något beaktansvärt gynnande av det aktuella varumärket. Inslaget strider därför inte mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen.

DOKUMENTÄRSERIE OM ATT VÄXA UPP I RELIGIÖSA SAMMANHANG VAR EJ PARTISK

FRIAT: Gud som haver barnen kär: del 1–5, SVT, 2022-02-07, 02-14, 02-21, 02-28 och 03-07, sändningar av dokumentärserie, fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 22/00468.

I dokumentärserien, som var i fem delar, intervjuades olika personer som hade vuxit upp i religiösa sammanhang och programmen utgick från intervjupersonernas personliga berättelser. Samtliga avsnitt inleddes med en i stort sett likalydande påannons där bland annat följande sades:

”Det här är berättelsen om alla de barn som tagit skada av den religion deras föräldrar valt åt dem. Och de barnen finns överallt. De är uppvuxna i olika typer av religiösa sammanhang, och de är många. Alla barn som växer upp i religiösa hem far inte illa, men nu handlar det om dem som har gjort det. Nu ska vi lyssna till dem.”

De församlingar intervjupersonerna tillhört presenterades generellt inte närmare än att samfunden namngavs. I en sekvens i ett av programmen stod en av intervjupersonerna utanför en församlingslokal och berättade om sina upplevelser av demonutdrivning som barn inom just den specifika församlingen.

I ett annat program besökte en person, som tidigare varit ett Jehovas vittne, den byggnad där hon som ung hade haft ett bekännelsemöte med församlingens så kallade äldstebröder.

Anmälarna var i huvudsak kritiska till att ingen företrädare för de religiösa samfund som barnen hade tillhört gavs utrymme att yttra sig i programmen. De var också kritiska till att ingen med positiva erfarenheter av en religiös uppväxt medverkade, samt att de intervjuade inte fick några kritiska frågor.

I yttrandet skrev SVT att utgångspunkten för programmen var tydligt uttryckt i samtliga avsnitt, ibland flera gånger. I programmen nämndes varken specifika församlingar eller geografiska platser. De samfund som förekom i barnens berättelser var stora samfund med många medlemmar. Inga specifika företrädare för samfunden pekades ut. De nu vuxna barnens berättelse var personliga upplevelser från deras uppväxt som sammantaget blev en generell upplevelse som gällde alla samfunden. SVT ansåg att programmets kritiska infallsvinkel låg väl inom ramen för SVT:s granskningskyldighet.

Granskningsnämnden konstaterar att det i dokumentärserien tydligt framgick att utgångspunkten för programmen var att synliggöra berättelser från barn som varit illa av att växa upp i religiösa sammanhang. Denna utgångspunkt medför, enligt nämndens mening, inte i sig att programmen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Nämnden konstaterar vidare att de av anmälarna kritiserade uttalandena gjordes av personligt berörda eller intervjuade experter på vilka kraven på opartiskhet och saklighet kan ställas lägre än på företrädare för programföretaget. Nämnden anser vidare att de intervjuades personliga berättelser inte utgjorde sådan kritik mot en klart utpekad part som krävde ett bemötande. Vad anmälarna har anfört i denna del medför därför inte heller att programmen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

**SKILDNING AV RELATIONEN MELLAN HITLER & STALIN FÖRENKLAD MEN INTE PARTISK
FRIAT: *Världens historia: Hitler och Stalin, del 1 och 2*, SVT2, 2021-12-30 och 2022-01-05, program om relationen mellan två diktatorer; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 22/00356.**

Programmet var en dokumentär i två delar som skildrade maktrelationen mellan Adolf Hitler och Josef Stalin. Dokumentären bestod av arkivbilder, journalfilmer och vissa animationer. En svensk berättarröst beskrev Hitlers och Stalins maktövertaganden och relationen mellan Nazityskland och Sovjetunionen fram till, och under, andra världskriget.

En anmälare var kritisk till dokumentären, som denne menade innehöll sakfel och var partisk. Bland annat menade anmälaren att beskrivningen av svälten i Ukraina 1932–1933 som medvetet planerad av Stalin var en myt som använts av den ukrainska extremnationalismen. Likaså var det fel att en internationell kommission från Röda Korset undersökt Katynmassakern i Polen. Det var heller inte sant att Stalin drabbades av panik vid Nazitysklands invasion 1941 och att han beordrat försök att få till en vapenvila.

SVTY anförde att den aktuella dokumentären var faktagranskad både av det franska bolag som producerat samt av SVT:s historiska expert i samband med bearbetningen inför sändning i Sverige. De fakta som fördes fram i serien ansåg SVT vara i mittfåran av den historievetenskapliga forskningen. Det var naturligt att en dokumentär som tog upp flera årtionden av politiska och militära händelser

tvingades förenkla beskrivningar av komplicerade skeenden. SVT ansåg inte att dessa förenklingar innebar att det aktuella programmet skulle brista i opartiskhet eller saklighet.

Granskningsnämnden konstaterade att programmen i och för sig förmedlade en klart ofullständig och förenklad beskrivning av invecklade historiska beslut och skeenden. Men med hänsyn till programmets karaktär – där det måste vara uppenbart för tittaren att en viss syn på historien berättades på ett dramatiserat sätt – kunde de knappast anses strida mot de krav på opartiskhet och saklighet som gäller. Det kunde tilläggas att SVT låtit experter på historia granska programmen före sändning. Nämnden fann därmed att programmen skulle frias.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!